

Hazudozgatunk

Ne kerüljünk a kását, emberi vonás, sőt jog a hazugság is. Mitagadás, ez elég gorbombán hangzik, ám semmi hazugság nincs benne. Eufemizálhatnánk e szót úgy is, hogy őszintétlenséget, nagyotmondást, füllentést, lóditást, nem igazságot, túlzást, mellébeszélést, falszöveget, elkendőzést, ködösítést stb. mondunk helyette, ettől azonban még nem szépül meg a valóság, mely szerint aligha létezik (létezhetséges) emberfia hazugság nélkül. A hazugság mennyiségét, nagyságát, színvonalát nyilvánvalóan a körülmények, a kapcsolatok, az érdekek, továbbá világnézeti, műveltségi, foglalkozási, vagyoni tényezők motiválják ugyanannyira, hogy hazugság nélkül élni sem tudnánk immár.

Néha csak azt hazudjuk sápkörös barátunknak, hogy remek színben van, máskor meg művészi ambíciójú ismerősünk tehetségét magasztaljuk az égig, holott ripacsnak tartjuk az illetőt. Csaba hajnali háromkor megy haza a szeretőjétől, azt hazudván b. nevének, hogy hosszúra nyúlt a paláver. Csilla meg a férjeurát eteti azzal: ruhát próbál a varrónénél minden péntek délután. A hazugság itt is, ott is karban tartja a családi békességet.

Szegeden a múltkor azért kilincseltek egy távoli község tévész-elnökének felesége, hogy a fiát fölvetesse valamelyik gimnáziumba. A gyerek kitűnően fejezte be a nyolc általánost, s az anyja ezzel érvelt minden illetékesnél. „De hisz találhatott volna közelebb is továbbtanulási lehetőséget, miért küldené Szegedre a fiát?” — szegezték neki. És a szegény asszony szégyenkezve, kénytelen volt elmondani az igazat. A gyereke nem tanult semmit, mindig csavargott, a tanító mégis ötösökkel traktálta, mondván: „K-n isten a tévész-elnök, s ő nem bolond, hogy az isten fiát megbukassa.”

A pedagógus hazudott éveken át, mert egzisztenciális nézőpontból így látta jónak. Az anya nem hazudott, és mire ment vele? Egyik szegedi középiskola sem vállalta, hogy kiműveljen egy elhanyagolt, pallérozatlan kobakot.

Vidám francia történet, mely szerint a plébános úr is hazudott a híveinek. Arról prédikált nekik, hogy a mennyországban épp úgy vannak páholyok, zártszékek, karzatok, kakasülők, mint a színházi nézőtér. Tekintettel azonban a második világháború 50 millió halottjára, már csak néhány ezer hely van odafönt, s pénzért adják az előre váltható belépő cédulát. Következésképpen, aki el akarja kerülni a pokol tüzét, annak jó lesz igyekeznie, ő, a lelkipásztor ugyanis pár száz jegyet még tud, protekcióval, szerezni. Szabott árak vannak persze. Ki-ki aszerint vásárolhat prima, vagy kevésbé előkelő helyet, hogy milyen mélyen hajlandó nyúlni a bukszájába. Nincs másra szükség, csak a tarifa szerinti összeget bedugni a Nepomuki Szent Já-

nos-szobor alatti üregbe, és hoci-nesze, lehet is vinni onnan a túlvilági boldogságra jogosító bilétát. Brengnonné asszonyosság — minthogy folyton közről kívánta látni a szentháromságot — a legjobb helyet vásárolta meg igen borsos áron. Paul Brengnon hamar észrevette a megvámolt spórkasszát, s irgalmatlanul eltángálta élete párját. Nem azért, mert az asszony felült a pap hazugságának, hanem a feledékenysége miatt: csak magára gondolt, s neki nem váltott jegyet az örök üdvösségre.

Nincs azon megütközni való, hogy némely pap is ily cudarul bánik az őrzésére bízott nyájjal, amikor — egy másik fabula szerint — Jézus is hazugságra biztatta Szent Pétert. Tudniillik amikor el akarták adni kivénhedt szamarukat, hogy különbet vehessenek az árán. A vásárban többen is körüljárták a girhes jószágot, ám, ahogyan az lenni szokott, mindenki csak fitymálgatta. Az egyik: Rettentő sovány ez a szamar, te Péter. Hogyne volna sovány, hiszen beteg — hangzott az őszinteség. A másik kupec: Semmirevaló kicsi ez a szamar, jó ember. Mire Péter bátya bólogatva: kicsi, mert öreg. Krisztus urunk megsokallta ezt a döröszéget és szeliden kioktatta szolgáját: Ej, ej Péter, így soha nem tudunk túladni ezen a mihaszna állaton. A vevőnek az a dolga, hogy ócsárolja, a mienk ellenben az, hogy földicsérjük. Tanuld meg, egy kis hazugság kötelező, ha jó vásárt akarunk csinálni.

Ilyen és hasonló példázatoknak se vége, se hossza. Az életből leste el, aki kitalálta őket, s azért derülünk rajtuk, netán azért fagy arcunkra a mosoly, mert találóak, gyöngéinket, gyarlóságunkat fölnagyító tükröt tartanak elénk.

Szégyen vagy nem, de tény, hogy volt idő, amikor nemzeti hovatartozásukat, vallási meggyőződésüket tagadták meg kényszerűségből az emberek, vagyis a hazugság az életben maradási jelentette számukra. Gyakran azonban komédia, amit csinálnak. Nagy Sándor, Antonius, a Borgiák, Tartuffe, Gianni Schicchi, Harpagon, Biberach, Warrené és a többi számtalan történelmi, irodalmi, színpadi figura példázta, mely kicsinyesek és szánalmasak vagyunk, amikor úgy hazudozunk egymásnak, hogy a szemünk se rebben.

Nem vitás, nemes úgy érdekében is szoktunk hazudozni. Az efajta hazugságokat inkább kegyes csalásnak, emberi tapintatnak, kiméletes eljárásnak és hasonlóknak nevezhetnénk, de ha már eddig nevének nevezük a gyereket, legyünk következetesek, Baradlay Jenő Ödönnek hazudja magát, hogy megmentse testvérét a Habsburgok bosszújától — írta megrázóan a romantikus Jókai. Beethoven Fideliojában Leonora elhítheti a porkolábbal, hogy ő férfi, ráadásul szerelmet színlel a megértő öreg lányának, csak hogy segíteni

tudjon igazságtalanul börtönbe zárt szerelmén. Pável — Gorkij Az anya című regényének hőse nem él a számára nyújtott szökési lehetőséggel, rabtársát menekíti inkább, ő pedig vállalja a száműzetést. A cinkotai kántor a barátját mentette meg azzal, hogy cinkotai papként jelent meg Mátyás király előtt. Myriel püspök azt hazudja a csendőröknek, hogy Jean Valjean nem lopta tőle az ezüstöket, hanem ő ajándékozta neki — így akadályozza meg, hogy a már 19 évet raboskodó, lényegében tiszta ember, visszakerüljön a fegyházba. Megannyi kitalált, anekdotikus vagy történelmileg hiteles hazugság, amelyek az ember emberségét, segíteni akarását, önfeláldozó készségét, a jóra, szépre való kaphatóságát szemléltetik.

Egyelőre, úgy látszik, nem tudunk őszinteségekben élni. Mostanában derül ki igen látványosan, hogy az ötvenes évek elején hányan írtak hazug nacionálét. Magától értetődő védekezése volt ez a polgárságnak. Ám az már visszatetsző, hogy ugyanazok az emberek, akkor is hazudnak, amikor nem kényszerülnek rá, s tulajdonképpen hasznuk sincs belőle. Metamorfózisuk — hogy tudniillik ők valójában nem bányász-, bérés-, meg kubikosivadékok, hanem előkelő családok sarjai — egyszerűen érthetetlen, azok szemében, akik jól ismerik őket. Rendben van, ha a volt bankár fia ma már tisztességesen vállalja, hogy honnan érkezett. Becsülendő, ha Páger, az igazán nagy művész el meri mondani, hogy neki az inséges, napi 80 fillér keresetű években is 250 pengő volt (— egyetlen napra —) a gázsija. De a nyomorult talpaló vargacsemetéje, aki most ezredesként megy nyugdíjba, ugyan mi okon festi magát „jómódú iparos” fiának? Jó, ne dicsekedjék már senki a hajdani görheevéssel, a fiatalok ügysem értenék, hinnék el a volt Csóró János meséit. Ám az eszük-kezüket után élők, szemszögükből nézve, a kisüvickolt életrajz csak a határa, legyintésre készlet, semmint tiszteletre és bámulatra.

Na, és a megélhetés nehézségei? Csak látszólag mond ellent a rongy-rázásnak, s tulajdonképpen jól tesszük, ha nem az életbiztonságot, hanem a bajokat emlegetjük gyakrabban. Ha az utóbbiakkal megbékélnénk, hamar kátyúba ragadna a szocializmus szekere.

A mikrofont szorongató rádiós kolléga téveszen kívül rekedt, magánparasztot igyekezett szóra bírni. Miként boldogul mostanában? S a kérdezett sorolta, mennyire megdrágult a fejgépe, ez is sokkal többet kerül, meg az is, egyre nehezedik az élet. „Akkor miért csinálja?” — hangzott a kérdés. S a válasz: „Tudja, megszoktuk a munkát, valahogy megélünk, de jobb lenne, ha jobb lenne.”

Naná, hogy jobb lenne. Elhallgatta azonban a tényleges jövedelmét, ami örökölt, gépies védekezése a magyar embernek. A lapítás közeli rokona a kimondott hazugságnak, mégis érthető ez az ember, ha mindig többet, jobbat, olcsóbbat szeretne. Ha megnyugodna, hogy neki minden úgy jó, ahogyan van, nemcsak csúnyán hazudna, hanem a fejlődésnek is gátat vetne.

Amíg el nem felejtünk levegőt venni, mindig elégedetlenek leszünk azzal, ami van, mert emberek vagyunk, s a természetünkből fakad, hogy igényeinket mindig magasabbra srófoljuk pillanatnyi lehetőségeinknél. Kitérjük a célt, s igyekszünk elérni. Egy idős asszonytól kora délután megkérdezték, miért tolszik úgy a buszra. „Jaj, lelkem, négyre megyek a gyárba, muszáj dolgozni, kevés a nyugdíj” — mondja kicsit sopánkodva. „A nyugdíj is, a kereset is mindig kevés” — jegyzi meg az érdeklődő, mire a néni, kicsit mentegetőzve: „Tetszik tudni, nem kenyérré kevés, sőt nem is kalácsra, hanem nagy fába vágjuk a fejszénket...”

Hazugsággal van dolgunk ezekben? Igen is, nem is. A nyugdíjas nagymama gangos emeletes házat épített Subasán, s annak belső cico-mázásához még sok pénzre van szüksége.

Bárcsak valamennyien hozzá hasonlóan törekednénk egyre magasabbra!

F. NAGY ISTVÁN

RÉVÉSZ NAPSUGÁR: ANGYAL SZÁLLT LE...

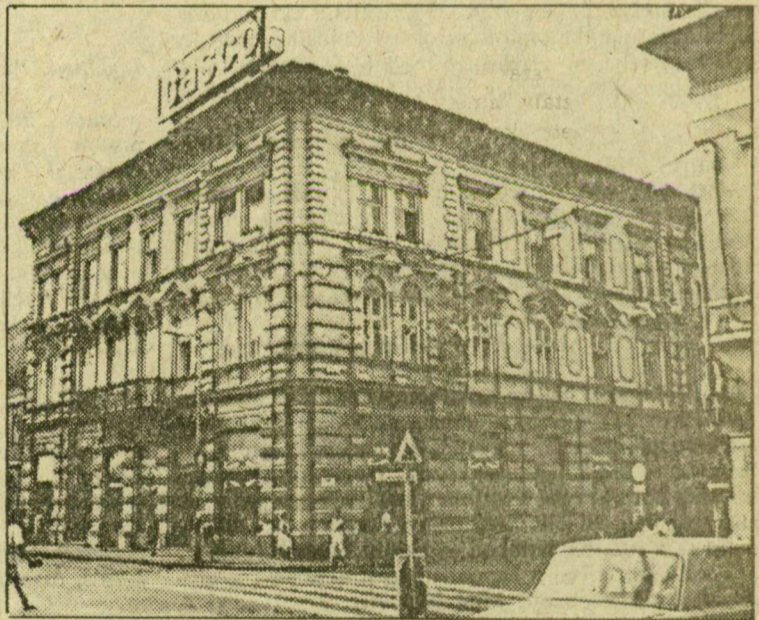
TARJANI IMRE

Mit ér a mérhetetlen?

*Mit ér a mérhetetlen,
hová hullok, ha hullok egyszer?
Halkabban, mint a toll zizeg,
ki jár előttem, ki jön mögöttem,
ha szólok, ki érti meg?
És kínom örök rendszeréből
miféle értelem üzen!?*

Szeged műemlékei

45. A KLAUZÁL TÉR 6.

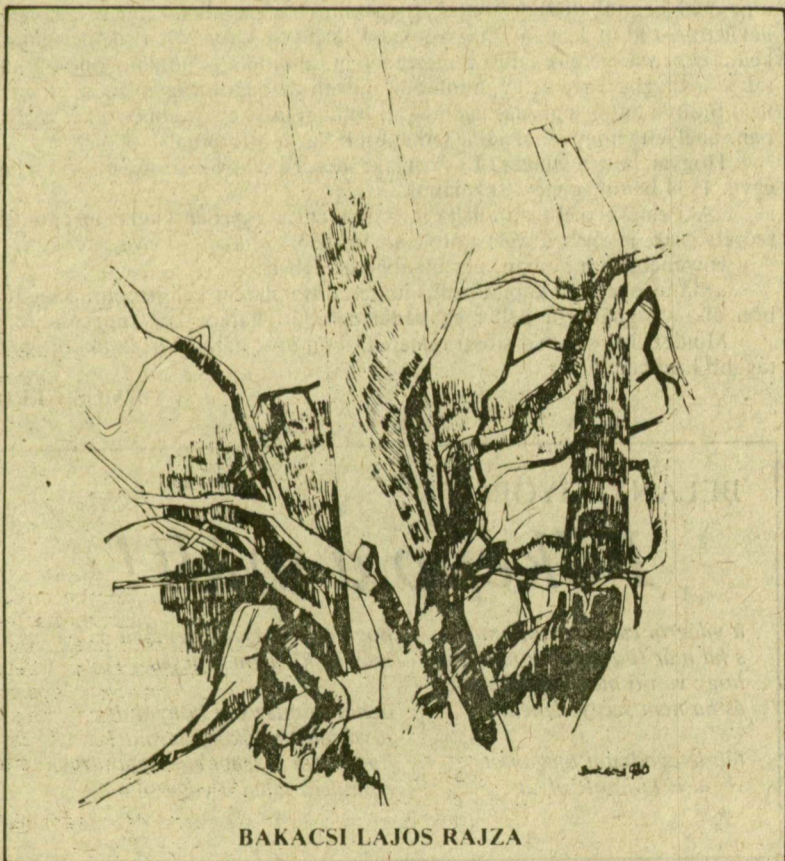

A Klauzál tér „Városképi jelentőségű” táblája (a 4. sz. ház falán) vonatkozik a 6-os számú házra is.

A kétemeletes Gál-ház földszintjén üzlethelyiségek. Emeleti ablakosorai egyenes záródásúak, az elsőn előreugró timpanonos, a másodikon egyenes párkánnyal. A tér felől rokokós vonalú kovácsoltvas erkély. Homlokzatait lezáró párkányának konzolai között ovális padlányilások. Falsíkja változatosan kvaderezett. Faragott kapuja feletti betétben G F betűk és 1884-es évszám. Tüldiszes, keskeny kapualjából nyíló lépcsőházában gazdagrajzú öntöttvas korlát. Piciny udvarát

U-alakban kőkonzolos függőfolyosók veszik körül, csigás kovácsoltvas korláttal.

A ház építésére Gál Ferencz 1884 április közepén kapott engedélyt, a novemberben kész házra csak tavaszra adtak lakhatási engedélyt. Párkányá fölé akkor babás attikafal emelkedett. Bálint Sándor szerinte Schweighardt G. tervezte. Helyén a nagyárvizkor a „Kársz Imre örök.”-ösök emeletes háza állt. Károsultak voltak még „Gál és Madár” cég is. A szép épületet több fényképről ismerjük, cégtáblái között látható a Gál és Madár feliratú is. A cégtársak Gálné révén sógorok voltak.

BAKACSI LAJOS RAJZA